

sobnosti psychológie – Zákona NR SR o psychologickej činnosti a Slovenskej komore psychológov.

Na doktora Jána Senku budú kolegovia – psychológovia spomínať nielen ako na odborníka, ktorý aj napriek vážnemu zdravotnému hendikepu nesporne rozšíril psychologické poznanie, ale aj ako na človeka, v ktorého spoločnosti sa cítili dobre, uvoľnene. Jeho mnohé sociálne prepoje-

nia, veľa kamarátov a známych mu umožnilo užívať život plnými dúškami, žiť ho naplno a intenzívne, akoby v predtuche, že už dlho medzi nimi nebude. Jeho odchodom zostala na poli výskumu úspešne započatá, no nedokončená práca, medzi kamarátmi zostane navždy prázdne miesto.

Lubomír Páleník

PROFESOR PhDr. TOMÁŠ PARDEL, DrSc. ODIŠIEL NAVŽDY

* 19. 7. 1918
Čimhova
+ 8. 10. 1998
Bratislava

Sedemnásteho októbra 1998 sme sa v bratislavskom krematóriu naposledy rozlúčili s nevšednou osobnosťou našej psychologickej obce – Prof. PhDr. Tomášom

Pardeľom, DrSc. Tento oravský rodák sa po gymnaziálnom štúdiu v Trstenej a Kláštore pod Znievom zapísal na Filozofickú fakultu v Bratislave na filozofiu a slovenský jazyk. Na psychológiu sa orientoval nielen výberom prednášok, ale aj činnosťou voluntéra v Štátnom psychotechnickom ústave, v ktorom sa vyškolili viacerí naši poprední psychológovia. Po rigorózných skúškach zo psychológie získal v r. 1943 titul doktor filozofie (PhDr). a pokračoval v činnosti na Psychotechnickom ústave ako koncipista psychologickej služby až do r. 1947. V rokoch 1947–1948 pracoval ako referent psychologického odboru Matice slovenskej v Martine. V rokoch 1948–1951 založil a viedol Ústav pre sociálny výskum mládeže (Bratislava–Hlohovec). Realizoval v ňom rozsiahly výskum delikvencie mladistvých, výsledky však publikoval až neskôr v jednej z ročeniek, ktoré vychádzali pod názvom Psychologické štúdie

v SAV. Už predtým – na základe svojho diplomového výskumu v Psychotechnickom ústave – publikoval v r. 1944 *Príspevok k typologickému výskumu stredoškolskej mládeže* v Pedagogickom zborníku, dvojčíslo 1-2. Jeho úplne prvá psychologická štúdia *Problém nevedomia u Freuda* bola teoretická. Vznikla počas študijného pobytu na bazilejskej univerzite u prof. Menga, jedného z Freudových žiakov. Uverejnil ju v časopise *Philosophica Slovaca* v r. 1946. V tom čase sa orientoval najmä na psychológiu mládeže.

Po zrušení Ústavu pre sociálny výskum mládeže nastúpil v r. 1951 ako odborný pracovník do Výskumného ústavu pedagogického. Odtiaľ začal externe prednášať psychológiu mládeže už na jednodoborovom štúdiu na katedre psychológie FFUK. V rokoch 1954–1956 bol odborným asistentom na Vyššej pedagogickej škole a Vysokej škole pedagogickej (VSP) v Bratislave, kde v rokoch 1956–1959 viedol katedru psychológie.

V r. 1955 získal hodnosť docenta, v roku 1965 sa stal mimoriadnym profesorom, v r. 1969 obhájl titul doktora psychologických vied a v r. 1975 dosiahol hodnosť riadneho profesora.

Na FFUK v Bratislave pôsobil od r. 1959. V rokoch 1959–1971 bol vedúcim katedry psychológie a od r. 1961 bol súčasne aj riaditeľom Psychologického ústavu FFUK. Po r. 1971 sa vo funkcii riaditeľa Psychologického ústavu FFUK intenzívne venoval koordinácii interdisciplinárneho výskumu rozvoja duševného života, spoločenského vedomia a rozvoja osobnosti.

Jeho teoretická a výskumná aktivita bola široká: týkala sa psychickej regulácie správania, motivácie, písanej reči a jej porúch, niektorých syntetických teoretických otázok až po systém psychologických vied, zamýšľal sa aj nad koncepciami skvalitnenia a rozširovania služieb aplikovanej psychológie. Na katedre pokračoval v prednášaní všeobecnej psychológie, predsedal štátnicovej komisii i komisii pre udeľovanie vedeckých hodností (CSc. a DrSc.), viedol odbornú komisiu, ktorá federálne koordinovala náplň výučby psychológie. Bol členom kolégia, vedeckej rady, redakčných rád Čs. Psychologie a Studia Psychologica. Neskôr svoje funkcie odovzdával mladším kolegom, pričom bol ochotný pomôcť a keď bolo treba aj zastat sa, za čo som mu bol ja osobne povďačný.

Profesor T. Pardel sa stal známy ako autor vysokoškolských učebníc pedagogickej a všeobecnej psychológie. Tri vydania učebnice Pedagogickej psychológie 1961–1969 dosiahli náklad vyše 10 tisíc. Okrem toho vyšla učebnica pre pedagogické inštitúty – *T. Pardel a kol.: Pedagogická psychológia, Bratislava, 1963* a v češtine ju vydalo v tom istom roku *Státní pedagogické nakladatelství Praha*. Na jej vzniku sa pod jeho vedením podieľali 4 slovenskí a 3 českí psychológovia. Jej náklad prekročil 20 tisíc výtlačkov, takže v tom čase ju poznalo veľké množstvo učiteľov na Slovensku i v Čechách. Okrem klasickej tematiky pedagogickej psychológie obsahovala aj kapitoly o príčinách neprospechu a nevhodného správania, o psychohygiene duševnej práce a skúšky, o psychológii odmeny a trestu a hodne pozornosti venovala psychologickým základom mravnej výchovy.

Z učebníc všeobecnej psychológie opäť v troch vydaniach vyšla *Psychológia v obrazoch a príkladoch* napísaná v spoluautorstve s O. Blaškovičom a M. Jurčom (1958–1962), v r. 1963 vyšla aj v češtine. V spoluautorstve s doc. Jurčom vydal v r. 1970 *Úvod do psychológie*, s J. Borošom *Základy všeobecnej psychológie*, SPN 1975, s V. Koválikovou učebnicu *Všeobecná psychológia pre pedagogické školy* (1977). V Psychodiagnostike mu v r. 1982 vydali rozsiahlu učebnicu postgraduálneho typu s názvom *Psychológia* (489 strán). Zároveň pre postgraduálne štúdium (najmä rigorózne a kandidátske skúšky) začal vydávať ako editor sériu *Kapitoly zo všeobecnej psychológie*. Sám v tejto edícii vydal rozsiahle syntetické dielo *Motivácia ľudskej činnos-*

ti a správania (1977, 224 strán) s menným a vecným registrom.

V teoretickej oblasti sa okrem motivácie venoval psychickej regulácii správania, predmetu a systému psychologických vied (čo spracoval knižne spolu s doc. Koščom), ale veľa pozornosti upriamil aj na ontogenetickú psychológiu. Najvýznamnejšou výskumnou prácou v tejto sfére je jeho monografia *Písaná reč, jej vývin a poruchy u detí* (Bratislava, SPN 1966, 224 strán), opierajúca sa o rozsiahly výskum. Podľa jeho zistení sa s ťažkosťami čítania a písania (dyslexia, dysgrafia, dysortografia) učiteľia stretávajú v 10 až 15 percentách žiakov druhého až piateho ročníka základnej školy, pričom dominuje špecifická neschopnosť naučiť sa čítať (dyslexia, pre ktorú používa aj pojem legasténia). Dve štúdie o tomto probléme publikuje v *Jednotnej škole* (1964 a 1965) a jednu v *Studia Psychologica* (1965). Ďalšia vychádza v angličtine v zborníku *Psychologica*, ktorý založil a dlhé roky redigoval. Spolu s L. Maršálovou zostavil a redigoval aj zborník zo zjazdu SPS *Súčasný problémy psychológie učenia a výchovy* (SPN 1968). V rokoch 1963–1966 bol predsedom Slovenskej psychologickéj spoločnosti a na jej IV. zjazde v Košiciach (r. 1974) predniesol koncepciu inštitucionálneho postavenia psychológie vo forme Inštitútu aplikovanej psychológie, čo potom znova publikoval v dodatku *Psychológia* (r. 1982).

V rámci medailónu sa nedajú zhodnotiť jeho početné štúdie a referáty na zjazdoch a konferenciách, preto sa obmedzujeme len na knižné publikácie. Jeho odborné štúdie a publikácie začali i skončili Freudom.

V r. 1972 vydal v nakladateľstve Psychodiagnostika knihu venovanú synom Jankovi, Martinovi a Dankovi *Problémy psychoanalytického hnutia (Hlbinná psychológia)*. Má 310 strán. Je známa a písal ju – podľa jeho slov – „v čase uvoľnenia spoločensko-politickej situácie“, teda v rokoch 1968–1969. K 55. výročiu smrti S. Freuda pripravil dielo *Psychoanalýza včera a dnes* a využijúc príspevok štátneho fondu Pro Slovakia ho vydal vo vydavateľstve Formát v Pezinku v r. 1995 (168 strán). V šiestich kapitolách rozoberá základné kategórie psychoanalýzy, teórie osobnosti Freuda, Junga i Adlera, ich pohľady na výklad snov, k čomu pripája aj niekoľko zistení z výskumu snov, vrátane výskumu snov vojakov, ktorý realizoval M. Milan. Venuje sa aj ich pokračovateľom a nasledovníkom až po Szondiho analýzu

osudu a nakoniec nás prekvapil prechodom k humanistickej psychológii, kde spolu s Obuchovským zdieľa presvedčenie, že predchodcom humanistickej psychológie bol A. Adler.

Na záver Adlerovho poňatia životnej línie pripája profesor Tomáš Pardel vlastné krédo a podáva čitateľovi odporúčania vo forme krokov, ktoré môžu prispieť k spokojnosti i úspechu. Možno to chápať ako jeho odkaz a preto ich na záver odčitujem (s. 89–90):

„1. Zhodnot reálne svoje možnosti! 2. Urči smer svojho postupu, uvedom si ho a pomenuj ho! 3. Zváž svoje emócie a city! 4. Uvedom si a zváž svoje predpoklady na ďalší život! 5. Osvoj si pozitívne a efektívne myslenie – pozitívnu životnú filozofiu! 6. Dosahuj rovnováhu a vyrovnávaj sa so svojimi najvnútornejšími hodnotami a tak si vytváraj vlastný hodnotový systém! 7.

Nauč sa pohotovo a flexibilne rozhodovať! 8. Vždy si ujasňuj ciele svojho konania tak, aby si bol o ich správnosti vnútorne presvedčený! 9. Neváhaj a pristupuj prakticky a systematicky k realizácii svojich cieľov!“

V duchu Adlera odporúča na kompenzáciu osobných nedostatkov: vedomú náhradu rôznymi činnosťami a výberom takej činnosti, ktorá prináša pocit spokojnosti; usilovať sa docieľiť uspokojivý výsledok; vážiť si každé dosiahnuté ocenenie a tešiť sa aj z maličkosti.

Ďakujeme Ti, vážený pán profesor, že si sa s nami podielil o kus svojej osobnej životnej filozofie.

*Ondrej Kondáš,
jeden z blízkych spolupracovníkov spolu s redakčnou radou*

OLOMOUCKÉ PSYCHOLOGICKÉ DNI

Českomoravská psychologická spoločnosť zorganizovala pod názvom *Psychológia pre tretie tisícročie* psychologické dni 1998. Tak ako v minulosti niekoľkokrát, uskutočnili sa v prívetivom moravskom meste Olomouci, tohto roku v dňoch 10. až 12. októbra. Tentoraz nešlo len o tradičnú česko-slovenskú účasť, ale zastúpenie referujúcich bolo medzinárodné.

Po otvorení konferencie predsedom ČMPS **J. Šturmom**, uviedol **E. Urban** svoju víziu ďalšieho *formovania psychológie v tretom tisícročí*, kedy predpokladá jej dotvorenie do jednotného všeobecne uznávaného celku, a to tak zaplnením medzier, ako aj integráciou doterajších pozitív. Ďalej pokračovali českí a moravskí kolegovia – pamätníci *historickým prehľadom vzniku a vývoja psychológie v ČR*, poctivo prezentujúc svetlé i temné stránky jej formovania, významné osobnosti i obdobia, ktoré ju najviac ovplyvnili (**J. Hoskovec**, **J. Švancara**, **H. Junová**, **M. Brichtín**, **A. Plháková**, **J. Brožek**).

Na druhý deň začali paralelné sedenia v sekciách zameraných na viaceré tematické okruhy. (Bolo by vhodnejšie, aby príspevky do sekcií zaraďovali usporiadatelia, pretože rozsiahlosť a veľký počet tematických okruhov spôsobuje nesúro-

dost sekcií, respektíve roztrúsenie problémových okruhov vo viacerých sekciách).

Najviac príspevkov sa sústredilo do sekcie o *kvantitatívnom a kvalitatívnom výskume v psychológii*, kde sme sa mohli dozvedieť viac o kvalitatívnej metodológii ako tretej ceste v novej psychológii (**V. Smékal**), o užitočnosti konvergenie kvantitatívneho a kvalitatívneho hľadiska vo výskume (**I. Štepaníková**, **I. Čermák**), o pravdepodobnosti a pravde podobnosti ako kvantitatívnej a kvalitatívnej charakteristike časových a priestorových javov (**R. Bahbouh**), o hľadaní nových kritérií v metodológii založených na koncepcii psychológie kultúr (**S. Štech**), o hermeneuticko-naratívnom prístupe v konkrétnom kvalitatívnom výskume (**I. Čermák**), o prednostiach a nedostatkoch niektorých súčasných metodologických prístupov (**D. Heller**), o používaní štatistickej významnosti a sile testu v kontexte kvantitatívneho výskumu v psychológii (**T. Urbánek**), o medzikultúrnej štúdii hodnotových preferencií s využitím kvalitatívneho a kvantitatívneho postupu (**L. Kolman**), o možnostiach využitia počítačových programov v psychologickú diagnostiku (**P. Brichtín** a **M. Brichtín**), o zmenách kritérií vedeckosti psychologickéj metodológie v kontexte Kuhnovej koncepcie paradigmy vedy